

ВІДГУК

**офіційного опонента, доктора медичних наук,
професора кафедри стоматології післядипломної освіти
Запорізького державного медичного університету МОЗ України
Варжапетяна Сурена Діасовича**
на дисертаційну роботу **Канішиної Тетяни Миколаївни** на тему
**«Інтраопераційна профілактика післяопераційних ускладнень
після видалення однокоренових зубів на верхній щелепі у пацієнтів на
тлі цукрового діабету в компенсованому стані
(клініко-експериментальне дослідження)»**,
подану на здобуття ступеня доктора філософії (PhD)
в галузі знань 22 – Охорона здоров'я за спеціальністю
221 – Стоматологія до спеціалізованої вченої ради ДФ 05.600.060
Вінницького національного медичного університету
ім. М. І. Пирогова МОЗ України

1. Ступінь актуальності теми дисертації.

Дисертаційна робота Канішиної Тетяни Миколаївни, представлена до офіційного захисту, присвячена вирішенню актуального завдання хірургічної стоматології – профілактиці післяопераційних ускладнень після видалення зубів у пацієнтів з компенсованим цукровим діабетом.

Актуальність і соціальна значущість даної проблеми пов'язана із тим, що ранні патологічні зміни відбуваються саме у порожнині рота. Проблеми хворих на цукровий діабет стають складною перепоною при плануванні стоматологічних хірургічних маніпуляцій. У роботах багатьох дослідників та лікарів-стоматологів є достатньо свідчень того, що видалення зуба хворому на цукровий діабет може спровокувати запальний процес в порожнині рота із значною частотою постекстракційних ускладнень і розвитком гнійнозапальних процесів.

За прогнозами Міжнародної діабетичної Федерації (IDF) до 2030 року загальна кількість хворих на діабет досягне 500 мільйонів. Постійне їх збільшення серед населення України на 5-7% свідчить про виправданість уваги дослідників до цієї проблеми.

У хворих на ЦД відмічено зниження витривалості пародонту із розвитком діабетичної пародонтопатії, прогресія остеопорозу, зменшення здатності до регенерації кісткової тканини, формування запальних змін слизової оболонки. Багато вчених присвятили свої дослідження вивченню процесів регенерації у комірках видалених зубів. Дані літератури свідчать про те, що порушення процесів репаративної регенерації у пацієнтів з хронічними ендокринними захворюваннями проявляються у стоматологічних пацієнтів розвитком ускладнень запального характеру в післяопераційних ранах порожнини рота. В основі місцевого лікування уповільненого загоювання комірки зуба лежить комплексний вплив, що включає в себе, перш за все, профілактику запальних явищ та стимуляцію репаративних процесів. Для рішення цієї проблеми велика увага приділяється місцевому застосуванню стимуляторів регенерації. На жаль, використання аплікацій, ін'єкцій різних препаратів, що впливають на тканинний обмін, не завжди дозволяють домогтися повноцінної регенерації. В даний час триває пошук нових матеріалів і препаратів, що сприяють репарації кістки і її захисту від побічних дій травматичного фактору хірургічного втручання та біологічного фактору мікрофлори порожнини рота.

Саме ці практично важливі й недостатньо вивчені патогенетичні особливості репарації постекстракційної альвеолярної лунки при експериментальному цукровому діабеті в різні періоди після видалення зуба викликають в останній час великий інтерес дослідників і стоматологів.

Отже, проблема пошуку засобів і методів стимуляції остеогенезу в комірці видаленого зуба у хворих на цукровий діабет залишається актуальною. Все вищевикладене визначило мету і завдання цього дослідження.

2. Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

Дисертація виконана на високому науково-методичному рівні. За темою дисертації опубліковано 16 наукових праць, з них 7 статей: 2 статті опубліковані у закордонних виданнях, що проіндексовані у базі даних Scopus та Web of Science; 5 статей – у наукових фахових журналах, що входять до переліку ВАК України; отримано 3 патенти України на корисну модель; 6 публікацій – у матеріалах конференцій та конгресів.

Результати досліджень й основні положення роботи викладено в доповідях: XIV Міжнародній науковій конференції студентів та молодих вчених «Перший крок в науку» (Вінниця, 2017); 1 науковій конференції студентів та молодих вчених з міжнародною участю пам'яті професора, лауреата державної премії України І.І. Мітюка (Вінниця, 2017); 78 загальноуніверситетській науковій конференції студентів та молодих вчених (Львів, 2017); 86 науково-практичній конференції студентів та молодих вчених з міжнародною участю «Інновації в медицині» (Івано-Франківськ, 2017); науково-практичній конференції студентів і молодих вчених, присвяченій 90-річчю з дня народження професора Борець Валентини Максимівни (Гродно, 2017); Міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій 25-річчю Медичного інституту Сумського державного університету (Суми, 2017); Міжнародній науково-практичній конференції «Біологічні, медичні та науково-педагогічні аспекти здоров'я людини» (Полтава, 2018); Всеукраїнській науково-практичній заочній конференції з міжнародною участю «Медична реабілітація в Україні: сучасний стан та напрямки розвитку, проблеми та перспективи», присвяченій 100-річчю Полтавського державного медичного університету (Полтава, 2021).

Дисертаційне дослідження виконано згідно з комплексним планом наукових досліджень Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова МОЗ України і є складовою частиною загальних тем науково-дослідних робіт з проблеми «Стоматологія» «Розробка методів хірургічного

лікування хворих з патологією щелепно-лицевої ділянки з урахуванням корекції супутніх захворювань», яка виконується на кафедрі хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії під номером державної реєстрації 0118U005403. В комплексній темі дисертант являється виконавцем окремого фрагменту.

3. Новизна представлених теоретичних та експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях.

Наукова новизна дослідження. Використання PRF технології та фотонного випромінювання для зниження ризику розвитку післяопераційних ускладнень та активізації процесів регенерації в лунці видаленого зуба на тлі ЦД: на 3-тю добу експерименту в препаратах постекстракційної рани була грануляційна тканина, петлі фібрину, активно йшов капіляротенез; в порівнянні з іншими групами експерименту набряк був мало виражений, в судинах не спостерігались явища тромбозу та крайового стояння лейкоцитів, клітинний компонент переважав над волокнистим, в запальному інфільтраті переважали макрофаги, лімфоцити.

Поповнені дані щодо морфологічної картини репаративних регенераційних процесів в постекстракційній рані при застосуванні фібринових згортків та фотонного випромінювання. Експериментально визначено, що суттєве зменшення стромального набряку в рані відбувається лише на 7-му добу після видалення зуба в усіх піддослідних групах. При застосуванні комбінованої терапії з фібрином, збагаченим тромбоцитами, та фотонним опроміненням площа судин грануляційної тканини та їх відносна площа значно збільшується. Доказана ефективність поєднаної дії фібринового згортку та фотонної терапії для профілактики постекстракційних ускладнень у пацієнтів на тлі ЦД: гістоморфометричні показники свідчать про значне зменшення стромального набряку та вираженості запальноклітинного інфільтрату, покращення

показників ангіогенезу, тобто про активізацію процесів загоєння рани із розвитком у ній повноцінного рубця.

Розширені наукові поняття щодо змін мікроциркулярного русла в тканинах пародонту зумовлених цукровим діабетом: встановлено покращення середнього вихідного значення показника рівня мікроциркуляції (Н) під впливом комбінованого лікування про що свідчить відношення його до контрольної групи (пацієнти без цукрового діабету) з коефіцієнтом кореляції 94,6% ($p < 0,05$) на 14 добу дослідження.

Вперше в клініці застосована комбінована дія збагаченого тромбоцитами фібрину та фотонного випромінювання після видалення зуба у пацієнтів на тлі цукрового діабету в компенсованому стані, що сприяло профілактиці постекстракційних ускладнень: повна епітелізація лунки зуба у пацієнтів на тлі цукрового діабету під впливом лікування наступала на $16,3 \pm 1,4$ добу та на $21,1 \pm 1,7$ добу без такого лікування.

Основний зміст, положення та висновки дисертаційного дослідження повністю висвітлені в наукових публікаціях авторки.

4. Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертаційна робота Канішиної Т. М. є самостійним завершеним науковим дослідженням, виконаним на сучасному методологічному рівні та достатньому клінічному матеріалі. Обґрунтованість наукових положень і висновків обумовлена значною кількістю вивчених наукових джерел, критичною їх оцінкою та інтерпретацією, правильною методологічною побудовою та оформленням роботи. Основні наукові положення дисертації випливають з результатів власних досліджень здобувача. Достовірність ряду положень і висновків базується на достатньому об'ємі експериментальних, клінічних та статичних методів дослідження. Дослідження виконані з дотриманням основних положень Конвенції Ради Європи про права людини та біомедицини (від 04.04.1997 р.), Гельсінської декларації Всесвітньої

медичної асоціації про етичні принципи проведення наукових медичних досліджень за участю людини (1964-2008pp).

Ймовірність отриманих у дослідженні результатів доведена їх статистичним опрацюванням. Наукові положення, висновки і практичні рекомендації сформовані в дисертації на підставі аналізу проведених досліджень, виконаних на належному науково-методичному рівні, логічно обґрунтовані, об'єктивні і виходять з матеріалів дисертаційної роботи.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Для реалізації поставленої мети необхідним було виконання 5 завдань, сформованих чітко і конкретно.

Методи діагностики, лікування і обробки отриманих результатів співвідносяться з поставленим завданням дисертаційної роботи.

Обсяг клініко-експериментальних досліджень є цілком достатнім та дозволяє отримати достовірні результати. Детальний аналіз результатів дослідження засвідчив їх повну відповідність меті та завданням, інформативність, доступність та обґрунтованість використання у роботі.

6. Теоретичне і практичне значення отриманих результатів дослідження.

Отримані у дисертаційній роботі результати дають автору можливість провадити в практичну охорону здоров'я досліджену методику неінвазивної та ефективної профілактики післяопераційних ускладнень та покращення загоювання постекстракційної рани видаленого зуба у пацієнтів з цукровим діабетом, здійснювати оцінку ефективності лікування при видаленні зубів верхньої щелепи за допомогою визначення стану мікроциркулярного русла в тканинах пародонту в периапікальній ділянці з використанням фотоплетизмографії. Теоретичне значення полягає в створенні умов для подальшого поглибленого вивчення механізмів впливу на процеси

репаративної регенерації при цукровому діабеті.

7. Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому роботи.

Дисертаційна робота Канішиної Т. М. є експериментально-клінічним дослідженням, написана за традиційною схемою і складається зі вступу, огляду літератури за темою дисертації, трьох розділів власних досліджень, аналізу і узагальнення результатів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних літературних джерел, додатків.

Дисертація представлена українською мовою на 179 сторінках (137 сторінок залікового машинописного тексту) і складається з анотації, змісту, переліку умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів, вступу, огляду літератури, матеріалів і основних методів дослідження, трьох розділів власних досліджень, аналізу й узагальнення результатів дослідження, висновків, списку із 218 використаних джерел, а також трьох додатків. Дисертація ілюстрована 72 рисунками та містить 12 таблиць.

В **анотаціях** на державній та англійській мовах представлені основні результати дослідження з зазначенням наукової новизни та практичного значення роботи. Наприкінці анотації наведено перелік 16 публікацій здобувача за темою дисертації.

У **вступній частині** дисертанткою достатньо обґрунтовано сформульовано актуальність теми дисертації, мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, визначено наукову новизну та практичне значення роботи, представлено особистий внесок дисертанта, зв'язок роботи з плановими науково-дослідними роботами Вінницького національного медичного університету, апробацію результатів дисертаційних досліджень та публікації.

У **розділі 1** («Огляд літератури») авторкою розкриті особливості перебігу стоматологічних захворювань на тлі цукрового діабету, впливу цукрового діабету на процеси репаративної регенерації комірочки видаленого зуба, діагностичні можливості фотоплетизмографічного методу для

оцінювання периферичного кровообігу, застосування фотонної терапії у хворих на цукровий діабет, використання фібрину, збагаченого тромбоцитами, для лікування та профілактики стоматологічних захворювань.

Вичерпано проведений аналіз демонструє відсутність у сучасному науковому просторі даних щодо використання вище приведених методів у профілактиці післяопераційних ускладнень після видалення однокореневих зубів пацієнтам з цукровим діабетом. Вищевикладене стало підставою для проведення даного дослідження, визначило його характер, мету і основні завдання. Огляд літератури має не тільки інформативний, але і пізнавальний характер.

У розділі 2 («Об'єкти, матеріали та методи дослідження») надана загальна характеристика пацієнтів, кількість яких є достатньою. Детально і зрозуміло описані використані експериментальні та клінічні методи дослідження.

Представлено дані щодо обстеження і лікування 90 пацієнтів. В тому числі, 30 з них склали порівняльну групу – це пацієнти, що не хворіють на цукровий діабет; 30 – пацієнти, що хворіють на цукровий діабет, яким проводилось видалення зубів без застосування додаткового місцевого лікування, та 30 пацієнти, що хворіють на цукровий діабет, яким після видалення зуба інтраопераційно проводили курс запропонованої дисертантом терапії.

Дані отримані в цифровому вираженні піддані статистичній обробці. Достовірність даних підтверджена достатнім обсягом спостережень та використанням надійних методів статистичної обробки даних. Автор використав методи статистичного аналізу отриманих результатів, що відповідають сучасним принципам доказової медицини.

У розділі 3 («Патоморфологічні особливості процесів регенерації постекстракційної рани у лабораторних тварин») в результаті проведених морфологічних та морфометричних досліджень в експерименті на щурах було підтверджено, що використання запропонованих засобів профілактики

стимулює процеси регенерації, забезпечує зменшення запальної інфільтрації в луңці видаленого зуба, активізує васкулогенез, сприяючи активному росту грануляційної тканини, чим послаблює запальну реакцію та забезпечує епітеліогенний ефект.

На 7-у та 14-у добу експерименту найбільш оптимальна динаміка морфометричних показників відмічалась у тварин без цукрового діабету, без лікування та тварин із змодельованим цукровим діабетом, яким застосовували збагачений тромбоцитами фібрин в поєднанні з фотонною терапією. Таким чином авторка продемонструвала вплив комбінованого використання фібрину, збагаченого тромбоцитами, та фотонної терапії на оптимізацію регенераторного процесу в постекстракційній рані на тлі цукрового діабету.

У Розділі 4 («Морфологічні особливості регенерації постекстракційної рани у пацієнтів на тлі цукрового діабету») автором описано застосовані методи профілактики запалення постекстракційних ран пацієнтів контрольної та основних груп. Представлено результати морфологічних досліджень гістологічних препаратів з біоптатів вмісту лунок зубів.

Ефективність застосування фібрину, збагаченого тромбоцитами, в поєднанні з фотонною терапією при видаленні зубів пацієнтам з цукровим діабетом для створення умов нормального перебігу процесів репаративної регенерації і швидшому пригніченню запальних явищ в тканинах нориці зуба доказано морфометричними дослідженнями.

Автор вдало вирішує питання представлення значної кількості клінічних та математичних даних у вигляді рисунків і таблиць, що легко сприймаються та аналізуються.

У розділі 5 («Результати дослідження впливу PRF-згортків та фотонної терапії на перебіг післяопераційних ран у пацієнтів на тлі цукрового діабету»).

У підрозділі 5.1 здобувачем приведенні дані епідеміологічного дослідження поширеності стоматологічної захворюваності серед пацієнтів, що хворіють цукровим діабетом у Вінницькій області на основі стандартного обстеження ротової порожнини 120 жінок та чоловіків із цукровим діабетом у

віці від 40 до 60 років. Пацієнти знаходилися під диспансерним спостереженням у Вінницькому обласному ендокринному диспансері.

У підрозділі 5.2 – надана клінічна оцінка стану постекстракційної рани через 1, 3, 7, 14 доби у пацієнтів на тлі цукрового діабету. При спостереженні за пацієнтами всіх груп виявлені відмінності протікання раннього післяопераційного періоду в контрольній та дослідних групах.

Аналіз процесів епітелізації в постекстракційних ранах у пацієнтів всіх груп спостереження показав на сповільнення загоєння на тлі цукрового діабету. Проте під дією комбінованого впливу збагаченого тромбоцитами фібрину та фотонної терапії процес епітелізації відбувався відносно швидше.

У підрозділі 5.3 – наведені клінічні дані величин реактивного набряку м'яких тканин післяопераційної ділянки у пацієнтів різних груп дослідження.

Аналізуючи динаміку наростання післяопераційного набряку м'яких тканин було виявлено, що сильніше набряк проявився на тлі цукрового діабету. Запропонована схема лікування сприяла швидшому ніж в другій групі зникненню набряку м'яких тканин, а отже благоприємно впливає на перебіг післяопераційного періоду.

У підрозділі 5.4 – на базі нечіткої логіки проведено оцінювання інтенсивності реактивного набряку м'яких тканин, що розвивається в післяопераційному періоді у пацієнтів всіх груп дослідження.

У підрозділі 5.5 наведені результати дослідження місцевих симптомів невропатії та сенсорних порушень у пацієнтів досліджуваних груп, згідно з якими запропоноване комбіноване лікування сприяє зниженню інтенсивності невропатичних симптомів після проведення операції екстракції зуба.

У підрозділі 5.6 – дана оцінка ефективності лікування пацієнтів на основі проведеного фотоплетизмографічного методу аналізу. Отримані дані підтверджують, що використання комплексного лікування у пацієнтів третьої групи має позитивний вплив на відновлення рівня мікроциркуляції, про це свідчить отримане середнє вихідне значення.

Аналіз і узагальнення результатів, висновки та практичні

рекомендації логічно виходять зі змісту роботи, обґрунтовані, сформульовані чітко, містять нові науково-практичні положення в питанні профілактики запальних ускладнень в лунці зуба після видалення у пацієнтів з цукровим діабетом. Проведено критичний аналіз та порівняння отриманих результатів з даними літератури. Результати дослідження відповідають завданням дослідження та його змісту, повністю віддзеркалюють суть зробленої роботи. Практичними рекомендаціями доцільно користуватися при лікуванні стоматологічних пацієнтів хворих на цукровий діабет.

Висновки є логічним завершенням даної роботи, відповідають поставленій меті дослідження, базуються на аналізі отриманих результатів. Принципових зауважень до дисертації не має – автором проведена велика багатопланова робота.

Перелік літератури має 228 джерел інформації, з яких 120 кирилицею та 98 латиницею. Складений він відповідно до вимог оформлення списку літературних джерел.

Усі цифрові дані, що наведені в дисертаційній роботі, об'єктивно і статистично оброблені.

8. Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці.

Результати роботи впроваджено в лікувальну роботу відділення щелепно-лицевої хірургії Вінницької обласної клінічної лікарні ім. М. І. Пирогова, ЛОР-відділення з ліжками щелепно-лицевої хірургії Вінницької міської клінічної лікарні швидкої медичної допомоги, в практичну роботу міського комунального підприємства «Медичний стоматологічний центр», запроваджено в учбовий процес ВНМУ ім. М. І. Пирогова. Теоретичні положення дисертаційної роботи можна рекомендувати до включення в лекційний матеріал та матеріали практичних занять для студентів, лікарів інтернів стоматологічних кафедр. Результати впроваджено в навчальний процес кафедри хірургічної стоматології та щелепнолицевої хірургії ВНМУ

ім. М.І. Пирогова, кафедри загальної стоматології Міжнародного Гуманітарного Університету м. Одеси.

9. Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача.

1. Серед зауважень до Розділу 1 зазначимо, що при аналізі вітчизняних і зарубіжних наукових здобутків за вказаною тематикою дисертантка в окремих випадках детально висвітлює питання, які опосередковано стосуються поставленої проблеми, і, таким чином, не розглядаються у власних наукових дослідженнях здобувача, хоча вони видаються цікавими і вартими уваги, можливо, у подальших дослідженнях.

2. Зауваження до Розділу 2. Поряд з детальною репрезентацією спеціальних медичних методів дослідження, можна запропонувати більш розгорнутий виклад особливостей статистичного аналізу.

3. Також слід відзначити, що розділ 4 дещо перевантажений таблицями та рисунками - діаграмами.

4. Зауваження до Розділу 5: підрозділ 5.1 містить результати епідеміологічного дослідження поширеності стоматологічної захворюваності серед пацієнтів, що хворіють цукровим діабетом у Вінницькій області, що не відповідає загальній темі розділу 5. Тому, на мій погляд, було б доцільно ці дані привести у початку дисертації як окрему вступну частину.

Принципових зауважень до дисертації немає. В тексті дисертації є окремі невдалі словосполучення та стилістичні помилки, які не впливають на загальне позитивне сприйняття роботи і не знижують наукової вагомості та практичної значущості даного дисертаційного дослідження.

Під час розгляду дисертаційного дослідження виникли наступні питання для дискусії:

1. Чи є можливим на Вашу думку використання дослідженої методики лікування у пацієнтів з субкомпенсованим та декомпенсованим цукровим діабетом?

2. Чому для фотонної терапії Вами використаний червоний, а не інші спектри видимого випромінювання?
3. Ви використали фотоплетизмографічний метод для аналізу тканинної мікроциркуляції, який базується на фізичних принципах розповсюдження оптичного випромінювання в біотканині. Яким чином враховувалися коефіцієнти поглинання та розсіювання людської тканини?

10. Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності.

За результатами перевірки дисертаційної роботи та наукових публікаціях програмою «StrikePlagiarism.com» встановлено, що текст є оригінальним, не виявлено плагіату, само плагіату, фабрикування, фальсифікування даних чи будь яких інших порушень принципів академічної доброчесності. Оригінальність тексту дисертаційної роботи склала 81,6%. Наявні співпадиння відповідають власним публікаціям, загальноживаними термінам і фразам, всі цитовані фрази містять посилання на відповідні першоджерела.

11. Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Канішиної Тетяни Миколаївни на тему «Інтраопераційна профілактика післяопераційних ускладнень після видалення однокореневих зубів на верхній щелепі у пацієнтів на тлі цукрового діабету в компенсованому стані (клініко-експериментальне дослідження)», що представлена на здобуття ступеня доктор філософії в галузі знань 22 – Охорона здоров'я за спеціальністю 221 – Стоматологія, є завершеним самостійним науковим дослідженням, в якому вирішено важливе наукове завдання сучасної хірургічної стоматології – вдосконалення методів профілактики післяопераційних ускладнень після видалення зубів у пацієнтів з компенсованим цукровим діабетом.

Дослідження виконано на належному теоретичному рівні, має значну

наукову і практичну цінність, створює умови для подальшого поглибленого вивчення механізмів впливу на процеси репаративної регенерації при цукровому діабеті. Кожна із складових частин роботи реалізує певну чітко окреслену задачу у контексті загального досліджуваного поля із залученням актуальної наукової думки, демонструє аргументоване осмислення суті досліджуваних явищ.

Тексту рукопису притаманні чіткість структурування, цілісність, послідовність і логічність викладу матеріалу.

За своєю актуальністю, обсягом проведеного дослідження, новизною отриманих результатів, обґрунтованістю та достовірністю висновків і практичним значенням дисертаційне дослідження Канішиної Тетяни Миколаївни на тему «Інтраопераційна профілактика післяопераційних ускладнень після видалення однокорневих зубів на верхній щелепі у пацієнтів на тлі цукрового діабету в компенсованому стані (клініко-експериментальне дослідження)», відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 щодо здобуття ступеня доктора філософії та усім вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 № 40, а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 221 «Стоматологія».

Офіційний опонент:

доктор медичних наук,
професор кафедри стоматології
післядипломної освіти
Запорізького державного
медичного університету МОЗ
України

Сурен ВАРЖАПЕТЯН